

הגילויים שמאחורי גילוי דו"ח מבקר המדינה על העסקים המשונים בגבעתיים

הבוסים והביזנס

ראש העיר שמעון בן צבי (ראשון מימין) ונציג מפ"ם במועצת העיר, חיים חזנואלד, במסיבה של כל חברי מועצת העיר. נציג מפ"ם נתן גיבוי מלא לכל פעולות אנשי מפא"י ונציג אחדות העבודה שייקה הרלשטיין.

שכסום כסף שאינו נרשם, אין חובה למסור דין וחשבון על היצאתו והאפשרויות בי מקרה כזה באות מצמצמן. במקרה אחר, כאשר ציין המבקר שרישים המקרקעין בפנקס לא היה שלם ומדויק, הביע את תמיהתו על כך שליוויים אלה לא תוקנו לאחר הערות דו"ח הביקורת הקודם. המבקר אולי לא ידע שקרקעות אלו כבר חולקו בין אנשים, ושחלק מהם כבר נמכר ליד שנייה ושלישית וכיום העירייה, אף אם תרצה, לא תוכל למצוא את בעלי החלקות המקוריים.

הליקויים הרבים עלו, אמנם, לעיריית גבעתיים בנוק רב, אך כל העיסוקת אורגנו בצורה כזאת שאי אפשר להגיש תביעה פלילית נגד איש מאלה שהוזכרו בדו"ח-חשבון. האפשרות היחידה היא לנצל אחת הפיסקות בחוק, לפיה חייב אדם שגרם נזק כספי ל"עירייה להחזיר את הנזק מכיסו הפרטי. האחראי לליקויים בגבעתיים הוא ראש עיריית שמעון בן צבי. חברי האופוזיציה העירונית עומדים לתבוע השבוע הקורה, ובמקרה שימצא ראש העיר אשם — לחייבו להחזיר את הנזק מכיסו הפרטי. בן צבי עצמו יוכל להחזיר את הכספים. אמנם, לכיסו הפרטי לא נכנסה אגורה אחת מכל כספי העסקות המפוקפקות, אך העסקן התיק הצליח להתעשר מסחר קרקעות. בן צבי, איש מעמד הפועלים, קנה עוד לפני הקמת המדינה גוש שלם של קרקעות בי בארשבע ומכר חלקה זו לפני זמן קצר בכסום המתקרב ל-300 אלף לירות.

★ ★ ★

המהנה והמוניע

ל העיסוקות המפוקפקות הוסו בי שרון רב. חלק מחברי העיר כבר הרגישו בהן ונציג תנועת החרות מיכאל בן-משה הגיש הצעה לסדר היום עוד לפני פרסום הדו"ח. אך גם המימחים יתקשו מאד עד שיצליחו לעמוד על מידת הערמה הטמונה בעיסוקת מכרזי הביוב, למשל, או משיטת הרווחים ממסחר פועלי-הדחק. כדי למצוא את האמת, צריך אדם להיות כלכלן חתיק ומנוסה ואילו נציגו הצעיר של מבקר המדינה, יואל אפטייקר שעבד בגבעתיים, היה עורך-דין ולא כלכלן. לכן התפלאו אנשים רבים בעיר, כיצד הצליח האיש, לאחר שנים רבות בה התנהלה העירייה, למראית עיין בצורה חלקה, לגלות כה הרבה דווקא השנה.

התשובה הסתתרה במחלקה הטכנית של עיריית גבעתיים. במהלך הקורותיו, הוזמן המבקר הצעיר פעמים רבות למשרדי המחלקה הטכנית. שם נתקל בפקידה חגיגית בשם דינה, שהינה מזכירת המחלקה. הברי קורים התכופים של הפקידה-המבקר התבטאו בשתי תוצאות חשובות: האחת — גישויו של אפטייקר לפקידת המחלקה הטכנית — דינה, השנייה — הגילויים על עסקי עיריית גבעתיים.

חשבון פועלים אלה הריחו כלכלני העירייה שאפשר היה לעשות הון תועפות. מכיוון שלקבלנים השונים העובדים בשביל העירייה היה צורך בפועלים, מכרה להם העירייה פועלים כאלה. השכר הרשום לפועלים אלה היה 7-10 לירות ליום. הפרש היוםמי לכל פועל היה בין שתיים לחמש לירות ליום. במקרה הטוב נכנס הפרש לקופת העירייה.

★ ★ ★

צנורות הביוב המקובלים

אם אביהם הרוחני של כל עסקות העירייה היה שייקה הרלשטיין, אביהם המעשי היה סגן מהנדס העיר, דוד כץ. כל הרעיונות המקוריים על שיטות הרווח הרב היו פרי מוחו היוצר. עסקו שלו היה הביוב העירוני. הרווח הרב של הקבלנים הפרטיים בעסקי הביוב, וזו גם באגף זה של העירייה בצינורות המקובלים. לפי דרישות החוק הגישו הקבלנים את הצעותיהם במכרז של העירייה.

בהתאם לתוצאות המכרז מסרה העירייה עבודה לקבלן עירוני מסוים בהיקף של מאה אלף לירות. רק לאחר זמן התברר שהעירייה לא הכינה תכנית מפורטת לעבודות. הכמרי יות שצויינו במיכרזים שהוגשו לקבלנים היו פיקטיביות וללא כל קשר לעבודה הממשית. בפרטים מסויימים היו הכמויות בפועל גדולות בהרבה — פי עשרה ופי עשרים — מאלה שפורטו במכרז. ואילו בפרטים אחרים, היו הכמויות בפועל — קטנות בהרבה מאלה שצויינו במכרזים. הפרלז שזכה במכרז הציע עבור הפרטים שלגביהם ציינו כמויות קטנות, מחירים גבוהים ועבור הפרטים שצויינו בכמויות גדולות הציע מחירים נמוכים. כך קרה שהצעתו הייתה הזולה ביותר. כשהגיעו לעבודה הממשית התהפך הסדר של מספר הפרטים. המעטים נהיו לרבים הרבים למעטים והמכרז של אותו קבלן הפך להיות מכרז היקר ביותר. כיצד ידע אותו קבלן מראש על אפשרות שיגוי היח"ס? — זאת היה יכול להיודע רק אצל סגן המהנדס העירוני, דוד כץ, או אצל אחת מפקידותיו.

★ ★ ★

המבקר הישף את שינוי

עיריית גבעתיים הייתה כל השנים פועלת לדוגמה. אנשי מפא"י במקום ניסו כל השנים להציג אותה כמופת לעיר המנוהלת בצורה דמוקראטית וישרה לעומת העיר הבורגנית הרקובה, לדבריהם, רמת-גן. מבקר המדינה לא היה מוכן להסכים לכך שכל העניינים היו חלקים וישרים. אך הוא נאלץ להישאר צמיד לעובדות היבשות. לכן, כאשר ציין זיגפריד מוזס שכסום של 250 אלף לירות שוכנס לקופת העירייה מבלי שגרו שמו בכספים — לא יכול היה להוסיף,

קוח בלב כל מי שמבין את צורת משק הכספים של מועצה עירונית. אולם, גם מומחים כאלה, היו צריכים לעמוד מלאי התפעלות מול חושי-ההמצאה המקורי שגילו גזברי העירייה, כדי להעשיר בכל מחיר את קופת סולל-בונה. השיטה הייתה פשוטה למדי: לעירייה היה עודף כספים בסך 600 אלף לירות. כסף זה הוא הילחמה לחברת סולל-בונה תמורת רבית של 10 אחוזים. הלחאה כזו אסורה לפי החוק, אך אם היא הייתה מכניסה רווחים לעירייה היה בה לפחות תועלת, אלא שי באותו זמן עצמו שהעירייה הילחמה לסולל בונה את הכסף, ביצעה אותה חברה עבודות עבור העירייה בגבעתיים. מחירן של העבורות שביצעה החברה הגיע למיליון לירות. מחצית סכום זה נתנה סולל-בונה כאשראי בהנאי רבית של 12.5 אחוז. כלומר — מהכסף שהעירייה עצמה הילחמה לסולל בונה, ביצעה החברה את עבודות הבנייה והעירייה עוד שילמה לסולל-בונה הפרש של 2.5 אחוזים לפחות.

★ ★ ★

סינימה-באזאש

ולד בונה בגבעתיים לא הייתה בעצם במצב פיננסי קשה בעקבות העיסוקת המוצלחות עם העירייה. אולם אנשי החברה רצו להרויח יותר. הם נוכחו לדעת שיוכלו לנקוט גם בשיטות חדשות.

באתר המקרים בנתה סולל-בונה, לפי הזמנה פרטית, בניין קולנוע בעיר. תושבי הרחוב בו נבנה הקולנוע, הפתעו לפתע לראות שרחובם נחסם בפני תנועה. בירור קטן בתקנות הבנייה הבהיר את סיבות סגירת הרחוב: במקרים הדומים לי אלה של הפירת היסודות לקולנוע, חייב הבונה להקים קיר-מגן לכביש. קיר-מגן כזה צריך לעלות כמה אלפי לירות. אנשי סולל בונה החליטו לחסוך כסף זה — וביקשו ממהנדס העיר לסגור את הכביש. מהנדס העיר הסכים ללא התיעצות עם האחראים. בעיסקה אחרת עם סולל בונה קנתה ה"חברה חלקת קרקע 30 אלף לירות. בעיקר בות שינוי ערך הקרקע עלידי מתן רשיון בנייה מתאים שונה ערכה ל-120 אלף לירות. הרווח הנקי לסולל בונה: 90 אלף לירות. התועדה המשנה את רשיונות הבנייה היא, כמובן, ועדת בניין ערים. בראשות הרלשטיין. אך אנשי גבעתיים אינם טפשים. הם דוא' גים לא רק לסולל בונה, אלא גם לעצמם. אחת השיטות הטובות ביותר להכניס כספים לקופה של כל עירייה היא להרויח אותם על חשבון פועלים. לכן יש כבר שיטה בדוקה התיקה בעיריית גבעתיים. קוראים לה שיטת פועלי-הדחק.

שיטה זו נוצרה, כשהמושב פועלי-הדחק היה עדיין אקטואלי. שכרו היומי של פועל כזה היה 5 לירות ליום. מזה שילמה ארבע לירות הממשלה ולירה אחת העירייה. רע

יש בעיה עמודי סטנסיל העמידו הי שבוע על הרגליים 30 אלף אנשים. חוברת קטנה, בת 15 עמודים בסך הכל, הרימה השבוע את המסך מעל עסקי עיריית גבעתיים.

תגובת הנהלת העיר הייתה מיידית. טלפון ניס צלצלו בכל החדרים ופקידות נשלחו ממשרד למשרד כשבדין הוראה ברורה: לא לדבר עם אדם זר! מהנדס העיר וסגנו טלי פנו לראש העירייה הקשיש ושאלו את עצתו, למקרה של שיהיה עם עתונאים. תשובת ראש העיר הייתה ברורה: "אתם יכולים למסור רק את שמכם וגילכם".

על עיריית גבעתיים ירד מסך של שתי קה. אולם המסך הסמיך לא היה אלא מסך הטעייה. לא היה בו מאומה תוך ממעט עשן וליל. האמת על גבעתיים כבר התפר"סמה וראש העירייה נאלץ לאשרה הלכה למעשה. טענתו היחידה הייתה שמבקר ה"מדינה טעה במסקנות לקירתו, על התוצאות עצמן לא היה מוכן לדבר.

מי היו האנשים שמבקר המדינה לא הפך לנקוט בשמם? מה היו השיטות בהן הרויחו אנשים וחברות למעלה ממיליון לירות יש"אליות על חשבון תושבי גבעתיים?

★ ★ ★

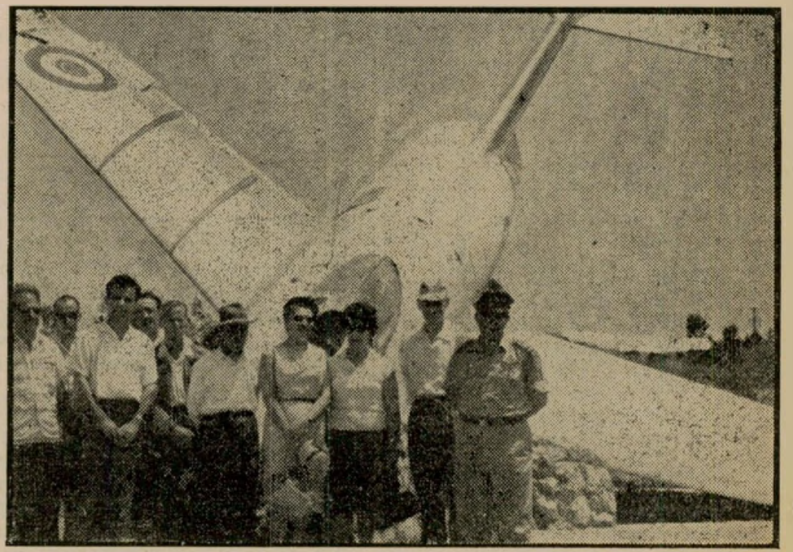
משרתם של שני אדונים

בקר המדינה אינו יכול לדעת הכל. עליו להיות צמוד למימצאים ולמספרים הרשומים בספרים, המוגשים לו על ידי העירייה. לכן לא רשם מבקר המדינה כל הערות בצד הליקויים הרבים שמצא בעיריית גבעתיים. אך דבר מכריע אחד קבע מבקר המדינה למענה מכל ספק: עיסקות העירייה עם סולל בונה בגבעתיים מסיחות מהראש. והראש במקרה מיוחד זה הוא חבר מועצת העיר ישעיהו (שיקה) הרלשטיין.

שיקה הרלשטיין (51) הוא חבר הנהלת העיר מטעם אחדות-העבודה. האיש בעל הישעיר הלילי והלבוס המרוסס הוא גם יושב ראש הועדה לבניין ערים בגבעתיים. בעיר מתפתחת, ועדה זו היא הקובעת העיר קרית בהיקף וטיב הבניה, הסלילה וההתי פתחות של העיר. האדם הקובע בעניין זה בגבעתיים היה שייקה הרלשטיין. הכל היה כשר אלמלא היה שייקה הלרי שטיין מנהל סניף סולל-בונה בגבעתיים. ביחס לשיקה עצמו קבע מבקר המדינה: "לא ניתן לקבוע אם הפיק מהעסקות השור"נות יותר מחיזוק מעמדו בחברה".

מבקר המדינה חייב להגביל את עצמו בהערותיו. אולם גם מסגנונו הזהיר ניתן להבין שהפקת טובת-האנה מצידו של שייקה הנובעת ממעמדו הבלתי-רגיל — הינה בגדר האפשר. הערה כזו מעוררת מחשבות עמו

* שנוסדה לפני כ-20 שנה כתוצאה מ"אחדון של שכונת-בורוכוב, שכונת-שינקין, שכונת-הולדורוב וגבעתיים-רמבם.

מנהל „סולל-בונה" ישעיהו הרלשטיין (ראשון משמאל) בעת סיור מאורגן של חברי ועובדי עיריית גבעתיים בדרום ובנגב. המטיילים הצטלמו ליד אחד האדונים שהופלו בימי מלחמת השחרור בנגב.